

4. Карпенко А.В. Цінова ситуація на ринку соняшнику / Науковий вісник НАУ / Редкол.: Д.О. Мельничук та ін. - Київ, 2014.

5. Статистична інформація // Офіційний Державний сайт служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

МАТЯШ Г. Є.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – асистент

Півень А. В.

Молочна промисловість України є великою індустріальною галуззю, виробнича потужність якої з переробки молока досягає 18 млн. т. на рік. Наявні потужності переробної промисловості використовуються в середньому на 20-45%. Як відомо, рівень їх використання залежить, з одного боку, від кількості та якості сировини, з іншого - купівельної спроможності населення. Причому, деякі вчені, в аспекті першопричині неповне використання потужностей, звертають увагу на зниженні купівельної спроможності. Так, зниження реальних доходів населення та наявність високої еластичності попиту за доходом зумовили зменшення споживання молочної продукції, а отже, виробництва її на молокозаводах, що негативно вплинуло на обсяги заготівель продукції молока в сільськогосподарських підприємствах. Інші - причиною вважають брак високоякісної сировини за рахунок зменшення поголів'я та зниження продуктивності корів. Аналіз цієї причинно-наслідкової послідовності має здійснюватися в площині пошуку несприятливих факторів у функціонуванні переробної промисловості як основи для визначення несприятливих факторів у функціонуванні переробної промисловості пріоритетів з тим, щоб їхня реалізація стала умовою для успішного вирішення проблем [1].

Сучасна стратегія соціально-економічного розвитку України передбачає нарощування агропромислового потенціалу країни. Молочна галузь, до складу якої входять маслоробна, сироробна, молочноконсервна підгалузі, а також виробництво продукції з незбираного молока, на сучасному етапі є однією із провідних в структурі харчової індустрії України. Молочна продукція є одним із основних продуктів харчування та супутнім компонентом при виробництві різноманітних товарів харчової промисловості, зокрема, кондитерських виробів, соусів, майонезу.

Однак за останні 20 років діяльність молокопереробних підприємств визначається рядом кризових тенденцій, пов'язаних, насамперед, із наростаючим дефіцитом сировини, зростанням цін на молочну продукцію при одночасному зниженні платоспроможного попиту населення, формуванням несприятливої кон'юнктури світового ринку молокопродуктів. Ефективний розвиток молокопереробної галузі безпосередньо залежить від стану молочного скотарства, у якому, на жаль, за останні роки спостерігаються негативні тенденції.

За даними Державного комітету статистики [3] за перші шість місяців цього року, усіма категоріями господарств було вироблено 5,47млн. т молока. Даний показник вищий за виробництво молока першого півріччя 2013 року на 1,2 %.

Рівень виробництва молока в господарствах населення практично залишився таким, як і минулого року, і склав 4,1 млн. т. Сільськогосподарські підприємства в першому півріччі 2014 року наростили виробництво молока на 5 % - до 1,35 млн. т. При цьому, поголів'я корів дещо скоротилось, що свідчить про підвищення їх продуктивності. Таким чином, підприємства збільшили свою частку в загальному виробництві молока до 25%. Що стосується молока, яке використовується для виробництва промислової молочної продукції, то тут кожен другий літр молока постачається з сільськогосподарських підприємств.

Переробкою молока на Україні займається більше 300 підприємств, проте майже 80% ринку контролює 50 заводів, значна частина яких входить до складу великих холдингів. Експерти вважають, що криза посилить вплив холдингів, оскільки дрібні та середні виробники будуть вимушені покинути ринок. В той же час, частки ринку провідних виробників не перевищують 6-9%. В цілому фактично одинадцять компаній утримують 60,3% ринку. Решту ринку розподіляють між собою дрібні компанії та одиничні молокопереробні заводи [4].

Імпорт молочних продуктів знизився у 2,3 рази до 10 млн. дол. США за рахунок суттєвого зниження обсягів імпорту молока згущеного (на 44%), масла тваринного (на 67%). Доречно нагадати, що у першому кварталі 2009 року було імпортовано 6,9 тис. тонн масла та жирів, що було більше відповідного показника 2008 р. у 103 рази. За квітень 2011 року в Україні було вироблено 964,9 тис. т молока, з них 192,4 тис. т сільськогосподарськими підприємствами і 772,5 тис. т — у присадибних господарствах. Порівняно з квітнем 2010 року виробництво молока усіма категоріями господарств скоротилося на 3,1 %. Станом на 1 травня 2011 року у сільськогосподарських підприємствах налічується 590,9 тис. корів, що на 2,8% менше від відповідної дати попереднього року. Загальна ж кількість поголів'я в Україні у розрізі року скоротилася на 3,9

% з 2767,8 тис. корів до 2659,6 тис. корів.

Експорт молочних продуктів за січень-лютий 2010 року, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зріс на 50,4% до 72,2 млн. дол. США. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення обсягів експорту сирів (на 23%) і молочної сироватки (у 2,9 рази), а також за рахунок підвищення експортних цін [5]. Але на сьогоднішній день експорт сирів до Росії призупинено. З 7 лютого 2012 року Роспозживнагляд ввів заборону на ввезення до Росії сирів деяких українських виробників. Голова Роспозживнагляду зазначив, що чим більше відомство досліджує зразки сирів українського виробництва, що надійшли на російський ринок, тим більше виявляє порушень у технології виробництва. Так, в ході перевірок, проведених в 62 підприємствах Російської Федерації, було відібрано 178 зразків цієї продукції, з них 38 не відповідали встановленим нормативам «по жирно-кислотному складу жирової частини продукту». Дані проблеми з поставками українського сиру в Росію, досить актуальні для України і потребують нагального вирішення.

Саме тому протягом останнього часу на внутрішньому ринку змінилася структура виробників молочної продукції. Якщо раніше в Україні переважно були об'єднання, що сформовані за територіальним принципом, які виробляли весь спектр молочної продукції – від продукції з незбираного молока до сирів та молочних консервів, то сьогодні відбувається формування нових об'єднань, заснованих на принципі спеціалізації (наприклад, виробництво продукції з незбираного молока, виробництво твердих сирів). На нашу думку, у подальшому українська молочна галузь розвиватиметься шляхом утворення нових спеціалізованих об'єднань, відбуватиметься подальше поглинання невеликих заводів та формування інтегрованих об'єднань.

Аналіз тенденцій та перспектив розвитку українського ринку молока та молочних продуктів дозволяє зробити висновок, що ця ринкова ніша одна з найбільш, динамічних та рентабельних, а, отже, і найбільш перспективних. Але розвиток ринку молочної продукції залежить від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в країні. Подальший розвиток молокопереробних підприємств залежатиме від можливості розплатитися за наявними зобов'язаннями та утворити ферми, що будуть забезпечувати виробництво власною сировиною. Необхідним є перехід взаємовідносин із виробниками молока на якісно новий рівень, створення та обладнання в населених пунктах молокоприймальних пунктів, поліпшення системи взаєморозрахунків.

У зв'язку зі значною конкуренцією на сировинному ринку виробникам готової молочної

продукції необхідно створювати об'єднання, які вкладатимуть значні кошти в модернізацію виробництва, мобільно реагуватимуть на зміни кон'юнктури ринку, постійно збільшуватимуть свій асортимент та, щоб не втратити свою нішу ринку за умов сезонного дефіциту сировини, розширюватимуть ринок збуту за рахунок експортних поставок.

Аналіз тенденцій та перспектив розвитку українського ринку молока та молочних продуктів дозволяє зробити висновок, що ця ринкова ніша одна з найбільш, динамічних та рентабельних, а, отже, і найбільш перспективних. Тому першочергове завдання держави полягає у створенні законодавчої бази, яка б забезпечувала умови для ефективної діяльності молокопереробних підприємств, створення конкурентного середовища у галузі та захист споживачів від неякісної молочної продукції.

З метою поліпшення стану української молочної промисловості уряду необхідно: впровадити стратегічну програму розвитку молочних кооперативів, забезпечити фінансову підтримку підприємств через механізм кредитування з мінімальними процентними ставками, лізингових операцій для реконструкції та модернізації виробництва, створення системи управління безпекою молочної продукції та оцінки якості. Також важливо створити ефективний механізм реалізації та системного контролю за виконанням стратегічної державної програми щодо підтримки та розвитку молочної промисловості

Література:

1. Арасланова А. Молоко іде́т в дефіцит [Електронний ресурс] / Анастасія Арасланова // Журнал «Экономические известия». – 04.02.2011. – 23 с. – Режим доступу : <http://markets.eizvestia.com/full/moloko-idet-v-deficit>
2. Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. [Електронний ресурс] / Постанова №557. Режим доступу: <http://www.licasoft.com.ua/>
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт. - с. 35. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Исакова Д. На украинском рынке молочной продукции грядет активизация биделок М&А [Електронний ресурс] // Дарія Исакова // «Инвестгазета» . – 2010. – № 25.с. 15 Режим доступу: <http://www.investgazeta.net/archive/770/>
5. Міністерство аграрної політики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>